

ELEMENTE DE ISTORIE A ORAȘULUI BUCUREȘTI ÎNTR-O PUBLICAȚIE APĂRUTĂ ÎN GRECIA

Tudor Octavian Gheorghiu

Se poate să nu fie o simplă întâmplare faptul că asistăm în ultimul timp la o activitate vizibilă a preocupărilor pentru istoria Capitalei. În opinia mea, contextul în care se produce acest fenomen este:

- ridicarea „embargoului” asupra studiilor și publicațiilor cu conținut istoric care contraziceau tezele oficiale privind „orașul socialist”.

- stoparea programului de demolare a centrului istoric și debitul unor studii alternative, de protecție și integrare.

- acutizarea, pe de altă parte, a conflictului dintre curentul „modernist” și cel „protecționist” în domeniul politicilor de reabilitare a centrului istoric, fenomen care a impus activarea cercetării istorice.

- înființarea unor foruri și asociații (D.M.I., C.I.O.R., A.U.R., U.A.R. etc) cu scopuri principale sau auxiliare în protecția și studiul istoriei orașului și, în consecință, necesitatea de a poseda bănci de date specifice.

- activitatea în cadrul unor foruri existente (muzee, învățământ superior, administrație publică etc) a unor componente care se ocupa de acest domeniu – în acest sens mi se pare concludentă introducerea la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” a unor discipline și cursuri referitoare la istoria arhitecturii și urbanisticii protecției și reabilitării monumentelor, inexistente înainte de 1990.

- derularea unui program complex de contacte internaționale (cu școli, foruri, specialiști) cu aceeași finalitate și destinație în special corectării mentalității specialiștilor și persoanelor de decizie.

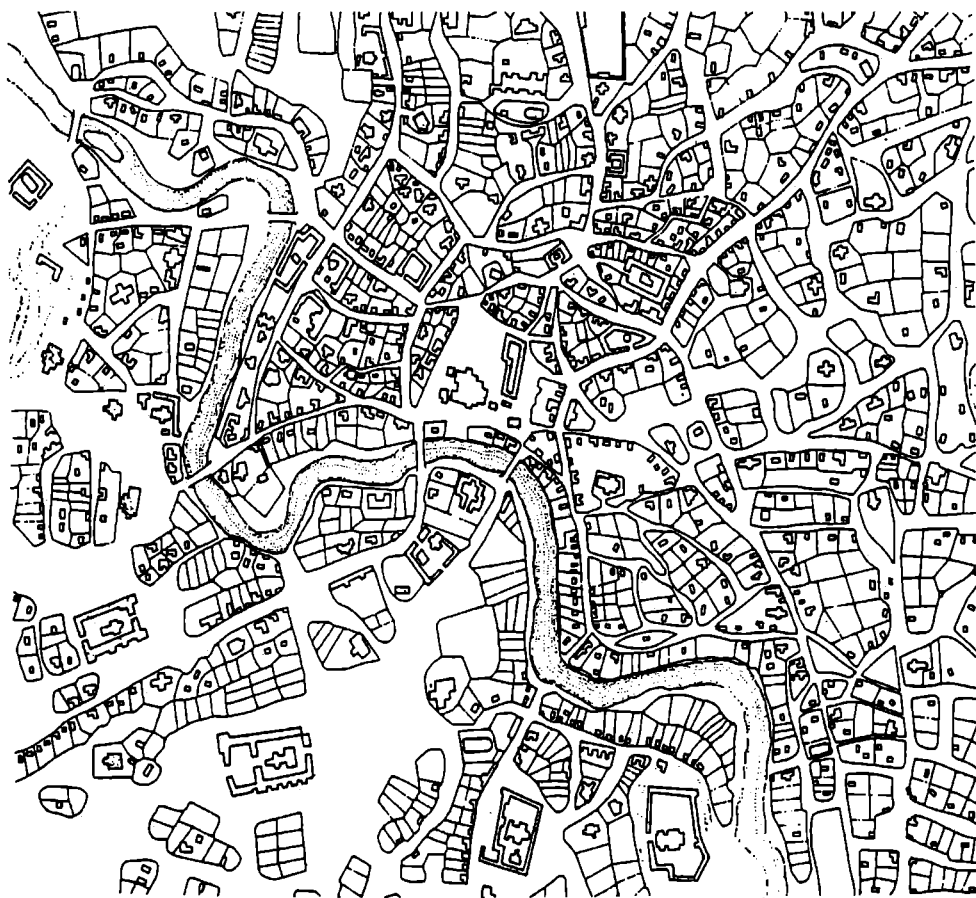
- derularea unor programe personale (studii, doctorate, comunicări etc) care au putut fi finalizate și publicate în ultimii ani.

În mod sigur, am omis o serie de componente ale fenomenului amintit, care începe să se dezvolte într-o mecanică complexă, în ciuda unui cadru conjunctural care nu îl sprijinea, rezultând de aici contradicții vizibile pentru cine este la curent cu unele tendințe recente. Oricum, devine evidentă mișcarea percepută într-un domeniu altădată prohibit și înghețat, în care doar câteva persoane, într-o manieră aproape ilegală și cvasiizolată încercau și reușeau să mențină treaz un anume spirit atașat valorilor autohtone tradiționale.

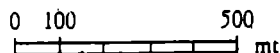
Argument ale afirmațiilor anterioare este seria de publicații recent apărute, între care amintesc doar pe cele care oferă noutăți absolute: Dana Harhoiu „București, un oraș între Orient și Occident”, ediție bilingvă româno-franceză, editură Simetria a UAR, 1997, Cezara Mucenic, „Arhitectura civilă a Bucureștilor în sec. al XIX-lea”, Ed. Museion, 1997, la care se adaugă recenta teză de doctorat a lui Nicolae Lascu „Legislație și dezvoltare urbană – București 1831-1952”, conferințele

lui Șerban Cantacuzino și tot ceea ce s-a întreprins și publicat de U.A.R, în legătură cu concursul București „București 2.000”.

Ceea ce încă nu s-a realizat într-o manieră multumitoare este „ieșirea în exterior” a informației referitoare la istoria orașului și participarea la mișcarea de idei europeană; eforturile recente ale Uniunii Arhitecților, amintite, sau ale unor persoane particulare nu au avut timp, probabil, să genereze reacții.

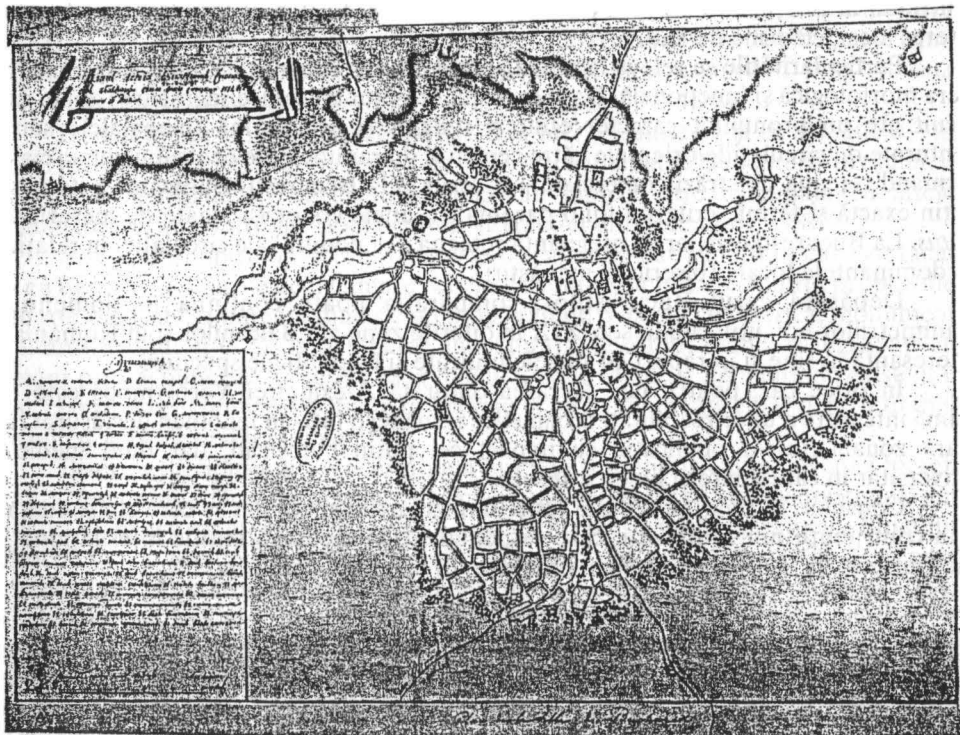
Bucharest at the beginning of the 19th c.

În acest context, devine remarcabil interesul de care se bucură orașul București în recent apăruta carte a arhitectei elene **Alexandra Yerolympos**, „**Urban transformations in the Balkans (1820-1920)**”, University Studio Press Thessaloniki, 1996, care reprezintă, după cunoștința mea prima abordare globală a modernizării orașelor din Balcani și aparițiile limitrofe în sec.XIX, a unui fenomen amplu, complex și hotărâtor pentru devenirea urbanistică a zonei.

Nu intenționez să ofer aici o recezie (mai potrivită să vină, poate, din partea arhitecților de la Catedra de Istorie și Teoria Arhitecturii de la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București, cu care autoarea este în contact de câțiva ani), ci să semnaliez doar preocuparea autorului străin pentru particularitățile fenomenului românesc. De astfel, un subcapitol este dedicat României.

Russian plan of Bucharest, circa 1780

Din punct de vedere al cercetătorului român al istoriei Bucureștilor, interesante sunt comentariile autoarei privitoare la contextul inițierii modernizării orașului (inclusiv din punct de vedere legislativ). La ele se adaugă publicarea a două planuri numite astfel **Russian plan of Bucharest – circa 1780** (reprodus color) și *Bucharest at the beginning of the 19th century* (în fapt un fragment dintr-un plan localizabil cronologic între Ernst-Purcell și Boroczky). Între ele, primul este extrem de interesant. Sursa este o arhivă pariziană și, după cunoștințele mele, nu a fost publicat până în prezent în România. Cele două planuri pot fi puse în relație cu celelalte două planuri contemporane, pentru a evidenția cu exactitate evoluția morfologică a orașului la cumpăna celor două secole și, prin comparație, anumite realizări urbane zonale (din teritoriul în care este localizată cercetarea autoarei), anterioare și posterioare unor acțiuni de modernizare. În ceea ce privește Bucureștiul, am în vedere în special acțiuni de regularizare a cursului Dâmboviței, ca peambul al lucrărilor de modernizare de mai târziu.

Depășind cadrul fenomenului autohton, localizat pe București, planurile în cauză intră în relație și pot fi comparate cu cele publicate de aceeași carte, ale unor orașe sud-dunărene anterioare procesului de modernizare sau surprinzând anumite etape ale aceluia. Prin aceasta, istoricul poate detecta apropieri tipologice și particularități ale Bucureștilor în raport cu alte orașe importate din zonă.

Apropierile morfologice și structurale se referă la aspectul labirintic al rețelilor stradale, densificându-se pronunțat dinspre periferie spre centru, la aspectul centrului, în relația strânsă dintre oraș și sit și la zonificarea având drept centre de interes local, clădirile de cult.

Particularitățile se relevă la o mai atentă analiză urbanistică, fiind surprinse în sfera morfologică și funcțională. Dacă la restul orașelor balcanice segregarea zonei de locuit are un pronunțat caracter etnic și religios și este fermă (mahalalele sunt conturate de circulațiile orientale către centru și de ramificațiile centrului comercial-formând rețeaua de străzi comerciale - „Carsija”) la București zonificarea este mai puțin exactă și fermă, criteriul fiind parohia, cu unele conotații legate de meserii și *status*. La București este iarăși pregnantă rețeaua de „noduri” ale circulației în relație cu dominantele locale (biserici și mănăstiri).

Depășind cazul Bucureștilor, comparația poate continua în domeniul planimetriilor noi, utilizate în sec. XIX în diferite zone ale Balcanilor și în România, interesantă în sine și în raport cu sursele utilizate și cu politicile specifice.

În orice caz, pentru noi, lucrarea datorată Alexandrei Yerolympos este o primă integrare a unor reabilitări urbanistice românești într-un fenomen desfășurat la scara zonală, într-o publicație cu impact cel puțin european, dat fiind mediul universitar în care apare și limba utilizată.

Consider, în final, că această ieșire din izolare și anonimată se cere consolidată prin contribuții noi românești, care să penetreze în mediul științific internațional. Începuturile, în acest sens, au fost semnalate în debutul articolului.

Data regarding the history of Bucharest presented in a recent Greek publications

Noticing an argument of interest in the history of Bucharest, the author states some reasons of the phenomena, mentioning, among others, the rise of the „embargo” upon archive documents concerning „the socialist city”, the ceasing of the demolition programme, the sharpening conflict between the „modernist” and the „protectionist” trends in rehabilitating the historic centre of the Romanian Capital. Among the recent publications dealing with Bucharest, the author refers to a remarkable work of a Greek architect, Mrs. Alexandra Yerolympos, entitled „Urban Transformations in the Balkans” (1820 –1920) (University Studio Press, Thessaloniki, 1996).